

Het ontwikkelgesprek

Opleiding: B Opleiding tot verpleegkundige
Academie: Academie voor Gezondheidszorg (AGZ)
Variant: Voltijd
Locatie: Breda en 's-Hertogenbosch
ISAT-code: 34560
Datum ontwikkelgesprek: 20 november 2019

Aanwezig

Panelleden: Voorzitter, panellid, studentpanellid, secretaris

Opleiding: Student, werkveldpartners, adjunct-directeur, lector, docenten, lid kenniskring, accountmanager, lid curriculumcommissie

Inleiding

In de gezondheidszorg komen we steeds meer cliënten tegen met complexe en meervoudige ondersteunings- en zorgvragen. Dit zien we vooral bij ouderen en chronisch zieken, waarbij ketengericht werken en interprofessioneel samenwerken een must zijn. Zorg voor deze cliënten vraagt om een generalistisch opgeleide hbo-verpleegkundige; daarom is het beroeps- en opleidingsprofiel van de hbo-verpleegkundige generalistisch opgebouwd en onze opleiding dus ook.

We staan volledig achter ons curriculum dat opleidt tot de generalistische verpleegkundige en daarmee ook duidelijk recht doet aan de professionele identiteit van de verpleegkundige. Tegelijkertijd ervaren we een soort spagaat tussen het opleiden tot specialist of het verder verbreden van die generalist, waarbij opgeschoven kan worden naar een zorgprofessional binnen het maatschappelijke domein.

We ervaren enerzijds de druk om specialistische inhoud aan het curriculum toe te voegen, bijvoorbeeld vanuit werkveldpartners, het ministerie of de WHO. Denk hierbij aan ziekte specifieke kennis of thema's als het preventieakkoord of infectiepreventie. Aan de andere kant ervaren we ook de druk om verder te ontwikkelen naar de generieke zorgprofessional binnen het sociale of maatschappelijke domein. Deze ontwikkeling sluit naadloos aan bij de ambitie van Avans om te ontschotten en bij maatschappelijke ontwikkelingen zoals ook beschreven in het rapport Kaljouw (2015). Daarnaast spelen hierbij de te verwachten trends in het hoger onderwijs een rol, waarbij de vraag centraal staat of we blijven opleiden met een vaststaand curriculum en diploma of uitgaan van flexibele opleidingen op maat.

Als opleiding buigen we ons over het volgende vraagstuk: kunnen we met het verder verbreden van onze opleiding vasthouden aan onze professionele identiteit en leiden we daadwerkelijk die zorgprofessional op waar de maatschappij in 2030 behoefte aan heeft?

Specialist versus generalist

Ons huidige hbo-v curriculum leidt op tot een generalistische hbo-verpleegkundige. De vierdejaars-student herkent dit profiel en is daar tevreden over. Zij ervaart het als fijn dat ze breed is opgeleid in de basis en dat ze vanaf het derde jaar van de opleiding meer specialistische kennis op kon doen. Ze geeft wel duidelijk aan behoefte aan verdieping te hebben.

'Ik vond het juist heel mooi van de eerste twee jaar dat je van alles een beetje mag proeven, zodat je al een beetje weet van oh wacht, ik wilde eigenlijk voordat ik met de opleiding begon in het ziekenhuis werken, maar nu wil ik ook wel naar de thuiszorg, want daar kan ik toch mijn uitdaging uithalen.'

'Hoe ga je dat bieden dat je niet te veel van alles krijgt, want dan mis je weer het ene zeg maar, maar dat je wel genoeg diepgang hebt.'

Het panel vindt dat niet alleen de cliënt met multiproblematiek een generalistisch verpleegkundige nodig heeft. Een participerende, kiezende burger vraagt sowieso om een verpleegkundige, die generieke kennis en vaardigheden specifiek kan toepassen.

'De verpleegkundige moet zich telkens afvragen 'Wat heb ik nu nodig?' en daar moet in onderwijs en in de stages het accent op gelegd worden.'

De beroepspraktijk speelt volgens alle gesprekspartners een belangrijke rol bij het eigen maken van specialistische kennis en het verdiepen.

'De praktijk wordt steeds specialistischer. Studenten kunnen hun specialistische kennis dan ook dáár halen.'

Belangrijk hierbij is dat we blijven werken aan professionalisering van verpleegkundigen. Dat zij bijvoorbeeld besluiten nemen door hardop klinisch redeneren en niet op basis van intuïtie.

Een van de panelleden verwacht dat we straks verpleegkundigen en regie-verpleegkundigen hebben. Zij vraagt zich af of we in de toekomst nog wel gespecialiseerde verpleegkundigen hebben.

'Die verpleegkundigen en regie-verpleegkundigen moeten we goed toerusten in generiek, specifiek toepassen. Specialisaties zijn gewoon nodig om je als je in een bepaald vakgebied zit, je gewoon diepe inhoudelijke kennis te geven waarin je daarin toegerust wordt maar dat leidt niet meer tot een extra salaris en dat soort dingen. Dat is wel wat je nodig hebt om je vak goed te kunnen doen.'

Het gaat dus om specialiseren op inhoud en niet op functie. We hebben hierbij wel te maken met de invloed van CZO-opleidingen en wet- en regelgeving. Door de wet- en regelgeving verloopt bijvoorbeeld ook de samenwerking tussen de eerste- en tweede lijn niet altijd goed.

Zorgprofessional maatschappelijk domein

Wanneer we opschuiven naar een zorgprofessional maatschappelijk domein, vervagen de beroepsgrenzen van de verpleegkundige. We gaan in het gesprek in op de vraag in hoeverre we hier klaar voor zijn, omdat specifieke verpleegkundige vaardigheden wettelijk zijn vastgelegd. Tegelijkertijd is er de vraag naar meer zorgprofessionals.

Een ander panellid was betrokken bij de ontwikkeling van het opleidingsprofiel BN2020. Toen (in 2014-2015) is er ook gestoeid met de vraag of er toegewerkt moet worden naar een nieuwe beroepsstructuur. Voorbehouden handelingen zouden bijvoorbeeld doorgegeven kunnen worden aan sociaal werkers.

'Via modulair onderwijs zou je dat voor elkaar kunnen krijgen. En dat betekent dus dat iemand een pakket aan certificaten heeft die hij nodig heeft op die plek waar hij werkt, gaat hij dan verhuizen, moet hij waarschijnlijk nieuwe vaardigheden bijhalen.'

We constateren dat het best spannend is om de verpleegkundige beroepsgrenzen te laten vervagen en vragen ons af in hoeverre dat wenselijk is.

Verbinding theorie en praktijk

We voeren het gesprek over wat een verschuiving naar een zorgprofessional maatschappelijk domein mogelijk betekent. Een interdisciplinair en flexibel curriculum vraagt aandacht voor de kloof tussen theorie en praktijk.

'Als je het onderwijs al zover doorvoert, maar de praktijk is nog niet zover, dan gaan mensen dat niet herkennen.'

Het is van belang om bij het vormgeven van zo'n curriculum vanuit de regio te denken en werkveldpartners en zorgverzekeraars te betrekken. De hogeschool moet hierin samen met het werkveld 'the lead' nemen.

'Een hogeschool doet dat never nooit alleen' [...] 'We hebben wel gezien dat een school geen vooruitgeschoven rol moet willen nemen, want dat werkt niet.'

De werkveldpartner uit het panel geeft aan dat zij staan voor hetzelfde vraagstuk.

'Help ons om mee te gaan bewegen richting die zorgvraag die op ons afkomt.'

'Die vraag raakt ons allemaal en we hebben daar allemaal een verantwoordelijkheid in. En ik geloof echt in het bundelen van de krachten daarin.'

We concluderen dat het door de diversiteit aan werkveldpartners lastig kan zijn om goed samen op te trekken.

Borging verpleegkundige identiteit: BN2020

De meeste hbo-v opleidingen zijn nog druk met de implementatie van het nieuwe beroeps- en opleidingsprofiel en buigen zich over de opvang van het groeiend aantal studenten. Hoe geef je dan vorm aan de maatschappelijke ontwikkelingen in een eventueel nieuw curriculum?

Een panellid spreekt hier haar zorg over uit:

'Ik vind het spannend...als ik kijk naar de ontwikkelingen die nu op dit moment in het vak plaatsvinden. Die professionalisering waar we eigenlijk op zitten te wachten en waarvan ik zie dat die er is en wat zeker de nieuwe studenten meebrengen. Als we dit (red.: het opschuiven richting zorgprof maatschappelijk domein) te snel doen, dan is die verpleegkundige weg.'

Interdisciplinair samenwerken

Moeten we de opleidingen gaan ontschotten naar een nieuwe beroepenstructuur of moeten we nog meer investeren in het kennen en benutten van elkaars beroep: het interdisciplinair samenwerken? Een lastige kwestie, want het zijn zaken die samen opgaan en wettelijk én in het werkveld zijn er nog barrières. We zijn het met elkaar eens dat we als hogeschool de ontwikkelingen moeten volgen en vooral stevig in moeten zetten op interdisciplinair samenwerken.

'Je moet weten wat je bent en weten wat je niet bent. [...] Ken elkaars beroep, benut dat en verbind.'

Wat vraagt dat van de docent om nog meer in te zetten op interdisciplinair samenwerken? Stage lopen bij een andere academie en in het werkveld en het oprichten van learning communities worden als voorbeelden gegeven.

'Een learning community waarbij de student evenveel spreektijd krijgt als de docent, als de onderzoeker, noem maar op als het werkveld ook aan tafel zit. En dan denk ik dat je professionals voor de toekomst gaat opleiden.'

'Het is van docenten bekend dat ze denken dat ze weten hoe het vak in elkaar zit en dat gewoon heel lang blijven uitdragen. Maar als je nu kijkt naar wat de praktijk vraagt, dat zijn soms hele andere, snelle vragen aan de student, waar docenten soms helemaal niet aan denken. Daar zit een enorm spanningsveld.'

Een belangrijke taak van de hogeschool, en daarmee ook van de lectoraten, blijft kennisontwikkeling middels praktijkgericht onderzoek en vooral ervoor zorgen dat deze kennis wordt toegepast in de praktijk.

'Hogescholen hebben enorm veel expertise opgebouwd in begeleiden van en in ontwikkelvragen los zien te peuten bij studenten; dat lukt in de praktijk niet altijd en ik denk dat dat de rol is van hogescholen. En de verbinding met onderzoek.'

Een andere werkveldpartner, benadrukt het belang van onderzoek:

'Studenten weten soms gewoon feilloos de vinger op de zere plek te leggen voor die professionals die al tien jaar op die afdeling werken.'

Reflectie

Terugkijkend is er veel gezegd in dit gesprek na een lange accreditatiedag. Het is nog geen uitgemaakte kwestie hoe verpleegkundigen op te leiden als generalist, specialist en/of als zorgprofessional in het maatschappelijk domein. Deze uit het ontwikkelgesprek verkregen centrale boodschappen nemen we mee naar de verpleegkunde opleiding in 2025:

- Blijf de verpleegkundigen generiek opleiden en leer hen kennis en vaardigheden specifiek toepassen. Daarmee wordt het curriculum Bachelor of Nursing 2020 geborgd.
- Zet stevig in op interdisciplinair samenwerken. Versterk hierbij de rol van de docent door deze structureel onderdeel te laten zijn van het werkveld en/of andere opleidingen.
- Bepaal hoe de zorgprofessional 2025 eruit ziet. Belangrijk is eerst de richting vast te stellen en dan de inrichting.
- Bepaal de koers naar ontschotting samen met werkveldpartners, studenten en zorgverzekeraars. Voorkom een kloof tussen theorie en praktijk.
- Werk samen in (multidisciplinaire) learning communities, waarbij praktijkvragen centraal staan, de student in the lead is en de hogeschool expert is in begeleiden, coachen en kennisontwikkeling.
- Durf als hogeschool the lead te nemen in het opleiden van de zorgprofessional 2025 in Nederland en binnen de Europese Unie. Realiseer je daarbij dat het meenemen van de beroepspraktijk cruciaal is in deze ontwikkeling. Meet continu de aansluiting met de beroepspraktijk.

Bronnen:

Kaljouw, M., & Van Vliet, K. (2015). Naar nieuwe zorg en zorgberoepen; De contouren. Diemen: Zorginstituut Nederland.

Lambregts, J., Grotendorst, A., & Van Merwijk, C. (Reds.). (2016). Bachelor of Nursing 2020; Een toekomstbestendig opleidingsprofiel 4.0. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.